

แนวทางการบริหารงานให้มีประสิทธิภาพตามหลักอิทธิบาทธรรม Guidelines for effective management according to the Iddhipadadhamma

รวีวรรณ สุ่มมาตย์¹, สุทธิชัย เขียวพฤษ์²

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเสนอแนวทางการบริหารงานให้มีประสิทธิภาพ คือ ความสามารถที่ทำให้เกิดผลในภาระหน้าที่การงานที่กระทำไม่ว่าจะเป็นการงานใด ๆ ก็ตาม แต่เมื่อนำมาใช้กับการบริหารจัดการงานในองค์กรนั้นจึงมุ่งผลด้านระบบการดำเนินงานด้านต่าง ๆ ให้เกิดความสำเร็จได้ตามเป้าหมาย เช่น หน่วยงานที่มีประสิทธิภาพมีระเบียบขั้นตอนในการทำงานที่ดี ผู้นำมีความรู้ความสามารถ การบริหารงานเป็นตามหลักของทั้งศาสตร์ และศิลป์ ตลอดจนพนักงานมีความรู้ ความสามารถ และมีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานสูงมีความเข้าใจในภาระกิจการงานที่ตนกระทำหรือรับผิดชอบ ก็ย่อมส่งผลให้งานขององค์กรนั้นมีปริมาณและคุณภาพตามไปด้วย กล่าวคือประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ตามที่วางไว้ และการที่บุคลากรปฏิบัติงานให้เกิดผลสัมฤทธิ์ ประสิทธิภาพ ประสิทธิผลสูงสุด พระพุทธศาสนาได้แสดงหลักแห่งการบริหารจัดการที่ก่อให้เกิดประสิทธิภาพ การปฏิบัติงานในองค์กรอันสามารถทำให้งานนั้นบังเกิดสัมฤทธิ์ผลตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ เรียกว่า อิทธิบาท 4 ซึ่งเป็นหลักธรรมแห่งความสำเร็จ กล่าวคือเมื่อนำมาปฏิบัติแล้วสามารถสร้างความสำเร็จได้ทั้งการดำเนินชีวิต และภารกิจหรือการงานที่ตนกระทำไม่ว่าจะเป็นเรื่องส่วนตัว หรือรวมถึงความสำเร็จที่นำมาสู่องค์กร หลักอิทธิบาท 4 ประกอบด้วย 1) ฉันทะ 2) วิริยะ 3) จิตตะ และ 4) วิมังสา

คำสำคัญ : แนวทางการบริหารงาน,ประสิทธิภาพ, ตามหลักอิทธิบาทธรรม

¹ นิสิตปริญญาเอก หลักสูตรครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษามจร วิทยาเขตนครสวรรค์, E-mail. rawiwan.zoommartd15@gmail.com

² อาจารย์ประจำวิทยาเขตนครสวรรค์

Abstract

Efficiency refers to the condition that results in the success or the ability to result in the work performed, regardless of the workload, but when it is applied to the management of the work in the organization, it is effective. The operating system in various areas to achieve the goals, such as an effective agency with good work procedures. Knowledgeable leaders Management follows the principles of both science and art, as well as employees who have knowledge, abilities and efficiency in performing their work and have a good understanding of the workload that they perform or are responsible for. Inevitably results in the work of that organization with quantity and quality as well That is to achieve the objectives set. Working in an organization that can make that work accomplish the stated objectives is called the power of Baht 4, which is the principle of success. That is, when it is put into practice, it can create success in both lifestyles. And the mission or the work that he does, whether it is personal Or including the success that brings to the organization of the 4 main powers consisting of 1) Chanda 2) Viriya 3) Citta and 4) Vimaṅsa

Keywords: Guidelines management, efficiency, Iddhipadadhamma

บทนำ

ในกระบวนการบริหารจัดการให้บรรลุผลสัมฤทธิ์ตามเป้าประสงค์นั้น ต้องอาศัยทรัพยากรที่สำคัญอันประกอบด้วย คน (Man) เงิน (Money) วัสดุสิ่งของ (Material) และการจัดการ (Management) ในบรรดาทรัพยากรทั้ง 4 ประการดังกล่าว คนหรือบุคลากรถือว่าเป็นปัจจัยพิเศษ ที่มีความสำคัญในการจัดการและดำเนินการเพื่อให้เกิดสภาพการบริหารที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล หากหน่วยงานหรือองค์กรใดมีบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถและมีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานสูง ย่อมส่งผลให้งานขององค์กรนั้นมีปริมาณและคุณภาพตามไปด้วย อย่างไรก็ตาม ความรู้ความสามารถของบุคลากรแต่เพียงอย่างเดียวมิอาจทำให้องค์กรประสบผลสัมฤทธิ์ได้ หากบุคลากรในองค์กรนั้นปราศจากความตั้งใจและเต็มใจที่จะปฏิบัติหน้าที่อย่างเต็มความสามารถ ดังนั้น การที่บุคลากรปฏิบัติงานให้เกิดผลสัมฤทธิ์ ประสิทธิภาพประสิทธิผลสูงสุด

พระพุทธศาสนาได้แสดงหลักแห่งการบริหารจัดการ ที่ก่อให้เกิดประสิทธิภาพในการทำงานอย่างมหาศาล อันสามารถที่จะให้งานนั้นบังเกิดสัมฤทธิ์ผลตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ที่เรียกว่า อิทธิบาท ซึ่งประกอบด้วย ฉันทะ ความพอใจรักใคร่ในสิ่งนั้น วิริยะ ความเพียรพยายามทำในสิ่งนั้น จิตตะ เอาใจฝักใฝ่ในสิ่งนั้นไม่วางธุระ วิมังสา หมั่นพิจารณาสอบสวนหาเหตุผลในสิ่งนั้นให้สิ่งนั้นให้กระจ่างชัด อิทธิบาททั้ง 4 ประการนี้ เป็นคุณเครื่องหรือเครื่องมือให้เกิดการบรรลุถึงผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงานเชิงพุทธได้หรือไม่อย่างไร (ที.ปา. (ไทย) 11/306/277)

แนวคิดเกี่ยวกับประสิทธิภาพ

ประสิทธิภาพ (อังกฤษ: efficiency) หมายถึง กระบวนการ วิธีการ หรือการกระทำใด ๆ ที่นำไปสู่ผลสำเร็จ โดยใช้ทรัพยากรต่าง ๆ อันได้แก่ ทรัพยากรทางธรรมชาติ แรงงาน เงินทุน และวิธีการดำเนินการหรือประกอบการ ที่มีคุณภาพสูงที่สุดในการดำเนินการได้อย่างเต็มศักยภาพ อย่างไรก็ตามการดำเนินการใด ๆ นั้นก็ขึ้นอยู่กับทรัพยากร ณ ขณะนั้นด้วยว่ามีคุณภาพและปริมาณเพียงใด หากมีคุณภาพมากการจะใช้อย่างเต็มศักยภาพได้นั้นจะต้องใช้ในปริมาณน้อยจึงจะเรียกได้ว่ามีประสิทธิภาพ ต่างกันกับทรัพยากรที่มีปริมาณมากแต่คุณภาพต่ำที่จะต้องเลือกวิธีการดัดศักยภาพของทรัพยากรออกมาให้ได้มากที่สุดจึงจะเรียกว่ามีประสิทธิภาพ (ที่มา: <https://th.wikipedia.org/wiki>)

สรุปแนวคิดเกี่ยวกับประสิทธิภาพในบทความนี้ หมายถึง ภาวะที่ทำให้เกิดความสำเร็จ หรือ ความสามารถที่ทำให้เกิดผลในงานเมื่อใช้กับการปฏิบัติงานในองค์กร นั้นหมายถึง ระบบการดำเนินงานที่ทำให้เกิดความสำเร็จได้อย่างดี เช่น หน่วยงานที่มีประสิทธิภาพมีระเบียบขั้นตอนในการทำงาน พนักงานมีความรู้ ความสามารถและมีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานสูง ย่อมส่งผลให้งานขององค์กรนั้นมีปริมาณและคุณภาพตามไปด้วย

หลักอิทธิบาทธรรม

ความหมายของอิทธิบาท 4

อิทธิบาท 4 หมายถึงคุณธรรมที่นำซึ่งความสำเร็จ เป็นหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนาที่มีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะทำให้ผู้นำไปประพฤติปฏิบัติจนประสบความสำเร็จตามความมุ่งหมายในสิ่งที่ทำ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการทำงาน หากจะว่าไป

แล้วอิทธิบาทนั้น เป็นหลักธรรมที่พระพุทธองค์ตรัสไว้เป็นเครื่องประกอบในการบำเพ็ญเพียร ในทางพระพุทธศาสนาอันเป็นหนทางแห่งการแสวงหาความจริงแห่งชีวิต ซึ่งจัดลงในหลักของ โปธิปักขิยกรรม 37 ประการ ดังพุทธพจน์ที่ว่า “ภิกษุทั้งหลาย คำว่า มรรคภาวนา ได้แก่ สติ ปัญญา 4 สัมมัปปธาน 4 อิทธิบาท 4 อินทรีย์ 5 พละ 5 โพชฌงค์ 7 อริยมรรคมีองค์ 8” วิ.มหา. (ไทย) 1/199/185) และยังทรงย้ำความสำคัญลงอีกโดยเปรียบเทียบกับรัตนชาติที่ ทรงคุณค่าอย่างหาที่เปรียบมิได้ ว่า “ภิกษุทั้งหลาย ข้อที่ธรรมวินัยนี้มีรัตนชาติมีรัตนชาติหลาย ชนิด คือ สติปัญญา 4 สัมมัปปธาน 4 อิทธิบาท 4 อินทรีย์ 5 พละ 5 โพชฌงค์ 7 อริยมรรคมี องค์ 8 นี้ เป็นความอัศจรรย์ ไม่เคยปรากฏประการที่ 7 ในธรรมวินัยที่ภิกษุทั้งหลายพบเห็น แล้วต่างพากันยินดีในธรรมวินัยนี้” วิ.จูง (ไทย) 7/385/284. จะเห็นได้ว่า อิทธิบาททั้ง 4 เป็นหลักการทำงานของพระพุทธเจ้าเป็นหลักธรรมที่นำพระองค์ให้บรรลุความสำเร็จได้แล้ว อย่างงดงาม ทั้งในการศึกษาและปฏิบัติงานทางโลกทั้งในการค้นคว้ามาโมกขธรรมอันละเอียด ลึกซึ้ง ทั้งในการเผยแผ่ศาสนาแก่ชาวโลก จนมีผู้ยอมรับนับถืออย่างกว้างขวาง ดังพุทธพจน์ ที่ว่า ที.ม. (ไทย) 10/287/219) “พระผู้มีพระภาคผู้ทรงรู้ทรงเห็น เป็นพระอรหันต์สัมมาสัม พุทธเจ้านั้นทรงบัญญัติอิทธิบาท 4 ประการนี้ และเพื่อเพิ่มพูนความสำเร็จ เพื่อให้ชำนาญใน เรื่องความสำเร็จเพื่อพลิกแพลงให้เกิดความสำเร็จ”

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต) ได้กล่าวถึงอิทธิบาทไว้ว่า ความจริงอิทธิบาท 4 นี้ เกื้อหนุนกันและมักมาด้วยกัน เช่น เกิดฉันทะ ก็มีใจรักแล้วก็ทำให้พากเพียร เมื่อพากเพียร ก็ เอาใจจดจ่อใฝ่ใจอยู่เสมอและเปิดช่องให้ใช้ปัญญาพิจารณาไตร่ตรอง โดยมีสรุปพอเข้าใจ ดังนี้

1.ฉันทะ ความพอใจ ได้แก่ ความมีใจรักในสิ่งที่ทำ และพอใจฝึกใฝ่รักใน จุดหมายของสิ่งที่ทำนั้นอยากทำสิ่งนั้นๆ ให้สำเร็จ อยากให้งานนั้นหรือสิ่งนั้นบรรลุถึงจุดหมาย หมายถึงรักงานและรักจุดหมายของงาน ถ้าสามารถปลุกเร้าฉันทะให้เกิดขึ้นอย่างแรงกล้า เกิดความรักในคุณค่าความดีงาม ความสมบูรณ์ของสิ่งนั้นหรือจุดหมายนั้นอย่างเต็มที่แล้ว คน ก็จะทุ่มเทชีวิตจิตใจให้แก่สิ่งนั้น เมื่อรักแท้ก็มอบใจให้อาจถึงขนาดยอมสละชีวิตเพื่อสิ่งนั้นได้

2.วิริยะ ความเพียร ได้แก่ ความอดทน อดกลั้น อดทนบาก บากบั่น ก้าวไปใจสู้ ไม่ย่อท้อไม่หวั่นกลัวต่ออุปสรรคและยากลำบาก เมื่อคนรู้ว่าสิ่งใดมีคุณค่าควรแก่การบรรลุถึง ถ้าวิริยะเกิดขึ้นแก่เขาแล้วแม้ได้ยินว่าจุดหมายนั้นจะลู่ถึงได้ยากนัก มีอุปสรรคมาก หรืออาจใช้ เวลายาวนานเท่านี้ปีเท่านี้เดือนเขาก็ไม่ทอดยอ กลับเห็นเป็นสิ่งท้าทายที่เขาจะเอาชนะให้ได้ ทำให้สำเร็จ คนที่มีความเพียร เท่ากับมีแรงหนุนเวลาทำงานหรือปฏิบัติธรรมก็ตาม จิตใจจะ แน่วแน่ มั่นคง พุ่งตรงต่อจุดหมาย สมารถก็เกิดขึ้นได้ เรียกว่าเป็นวิริยสมาธิ พร้อมทั้งมี ประธานสังขาร คือความเพียรสร้างสรรค์เข้าประกอบคู่ไปด้วยกัน

3. **จิตตะ** ความคิดจดจ่อ หรือเอาใจฝักใฝ่ ได้แก่ ความมีจิตผูกพัน จดจ่อ ฝักใฝ่คิดเรื่องนั้น ใจอยู่กับงานนั้น ไม่ปล่อย ไม่ห่างไปไหน ถ้าจิตตะเป็นไปอย่างแรงกล้าในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง คนผู้นั้นจะไม่สนใจไม่รับเรื่องอื่นๆ ใครพูดอะไรเรื่องอื่นๆ ไม่ใส่ใจ แต่ถ้าพูดเรื่องนั้นงานนั้นจะสนใจเป็นพิเศษทันที

4. **วิมังสา** ความสอบสวนไตร่ตรอง ได้แก่ การใช้ปัญญาพิจารณาหมั่นใคร่ครวญตรวจตราหาเหตุผลและตรวจสอบข้อยิ่งหย่อน เกินเลย บกพร่องหรือขัดข้องเป็นต้นในกิจที่ทำ รู้จักทดลองแลคิดค้นหาทางแก้ไขปรับปรุง **พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต) 2556**กล่าวว่า การคิดหาเหตุผลและสอบสวนย่อมช่วยรวมจิตใจให้คอยกำหนด และติดตามเรื่องที่พิจารณาอย่างติดใจตลอดเวลา เป็นเหตุให้จิตแน่วแน่แล่นดังไปกับเรื่องที่พิจารณา ไม่ฟุ้งซ่าน ไม่วอกแวก และมีกำลัง

กล่าวโดยสรุปตามแนวคิดของ **พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตโต, 2563)** คือการใช้คุณธรรมนำทางสู่ความสำเร็จที่ตนประสงค์ต้องมีความพอใจ มีความเพียร มีสมาธิ จึงทำให้เกิดปัญญา จากความหมายที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่า “อิทธิบาท 4” คือหลักในการปฏิบัติเพื่อเอาชนะอุปสรรคและปัญหาต่างๆ ซึ่งจะนำไปสู่ความสำเร็จและความก้าวหน้าในการงานตามที่มุ่งหวังไว้ ซึ่งประกอบด้วย ฉันทะ (ความพอใจ) วิริยะ (ความเพียร) จิตตะ (ความเอาใจจดจ่อ) และวิมังสา (การใช้ปัญญาไตร่ตรอง)

การปฏิบัติงานเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพตามหลักอิทธิบาท 4

การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการทำงาน สรุปได้ดังนี้

1. **ฉันทะ** ความพอใจในการทำงาน คือ ความรักงาน จะเกิดขึ้นได้ต่อเมื่อเราเล็งเห็นผลของงานว่าถ้าทำงานนี้แล้วจะได้อะไร จะต้องปลูกความพอใจให้แก่ผู้ทำงาน และปัญหาอุปสรรคกับความพอใจในการทำงานก็คือ การทำงานไม่ถูกกาล ทำงานไม่ถูกวิธี และการชอบผัดวันประกันพรุ่ง เช่นสอตคล้องกับ

2. **วิริยะ** คือ เป็นทางมุ่งไปสู่ประตูแห่งความสำเร็จในหน้าที่การงาน ซึ่งสามารถนำให้เราฝ่าวิกฤตสังคมได้ โดยทิ้งปัญหาและอุปสรรคที่ขัดกับความเพียรเสีย คือ ความเป็นผู้มีจิตใจอ่อนแอ เพราะความพากเพียรในการทำงานให้ประสบผลสำเร็จที่ตนกระทำอยู่ จะทำให้ตนเองมีความเจริญก้าวหน้าและเจริญรุ่งเรืองต่อไปข้างหน้า **อุทัย ทรัพย์โต. (2531)**กล่าวว่า ความพยายามที่ได้รับจากงานนั้น ประสิทธิภาพเป็นแนวความคิดหรือความมุ่งมาดปรารถนาในการบริหารงานในระบอบประชาธิปไตย ในอันที่จะทำให้การบริหารราชการได้ผลสูงสุด คัมภีร์ที่ได้ใช้จ่ายเงินภาษาอากรในการบริหารงานประเทศ และผลสุดท้าย

ประชาชนได้รับความพึงพอใจ และยิ่งหมายรวมถึงผลการปฏิบัติงานที่ก่อให้เกิดความพึงพอใจ และประโยชน์แก่มวลมนุษย (Human satisfaction and benefit produced) และยังคงพิจารณาถึงคุณค่าทางสังคมด้วย โดยการนำเวลาเข้ามาพิจารณาด้วย

3. จิตตะ คือ ในการทำงานแต่ละระดับ ต้องใช้จิตใจให้เข้มแข็งในการที่จะทำหน้าที่การทำงานทางจิตใจ ก็ทำจิตใจให้มันสงบ ทำจิตใจให้เป็นปกติ ให้เข้าใจและรู้จักสิ่งทั้งหลาย ทั้งปวงอย่างถูกต้องตามที่เป็นจริง นี่คือการงานที่เป็นกุศล ผลที่สำเร็จที่เอาจิตใจไปในการทำงานที่ดี

4.วิมังสา ผลที่เกิดขึ้นในการใช้ปัญหาในการทำงาน คือการงานทุกอย่างต้องมีใจรักในหน้าที่ ไม่ว่าจะเป็นงานข้าราชการ งานอาชีพพ่อกำ งานเกษตร งานอุตสาหกรรม ตามที่ตนเองถนัดเพราะจะทำให้งานนั้นออกมาดีมีคุณภาพ ถูกตาถูกใจแก่ผู้บริโภคที่จะเอาไปใช้หรือบริโภค เมื่อผู้ผลิตสินค้าดี ผู้ซื้อก็อยากซื้อและแนะนำต่อไป (พระสุนันท์ กิตติสทุโ, สายพิมพ์พงษ์, 2551)

ดังกล่าวมาแล้วจะเห็นได้ว่าหลักอิทธิบาทธรรมนั้นสามารถนำมาประยุกต์เข้ากับการทำงานได้หลากหลายที่นำมาสู่ผลการทำงานที่มีประสิทธิภาพ

ในบทความนี้ผู้เขียนขอเพิ่มเติมหรือเสนอแนวทางที่ผู้บริหารจะประสบความสำเร็จในโลกของการบริหารอย่างแท้จริงจากการรู้จักจัดการกับ 3 สิ่งกล่าวคือ

1.การจัดการกับตนเอง (Managing Yourself) โดยเริ่มต้นที่การรู้จักวิเคราะห์ตนเอง เปิดใจยอมรับจุดอ่อน จุดแข็ง ของตน เพื่อหาทางแก้ไขนิสัยที่ไม่ดี โดยค่อยๆ ลด ละ หรือเลิกนิสัยเดิมทีละน้อยๆ จนเลิกได้ในที่สุด เช่น รู้จักศักยภาพทางความรู้ ความสามารถ ทักษะของตน รู้ฐานะทางการเงินของตนว่ามีหนี้สินหรือไม่เพียงใด หลังจากวิเคราะห์ตนเองแล้ว ต้องยอมรับจุดอ่อนของตน และสร้างเสริมนิสัยใหม่เพื่อจะได้เป็นผู้บริหารที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งได้แก่

1.1 การทำงานเชิงรุก (Proactive) คือการทำงานที่มุ่งไปข้างหน้า โดยใช้ วิจารณ์ญาณของตนทำงานเชิงป้องกันไว้ก่อนที่จะเกิดปัญหา

1.2 เริ่มต้นการทำงานทุกอย่าง ด้วยการกำหนดจุดมุ่งหมายหรือวัตถุประสงค์เสมอ เพราะจะทำให้เห็นทิศทางการทำงาน และวิธีการปฏิบัติเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายนั้น

1.3 จัดลำดับความสำคัญก่อนหลังของงาน เพื่อไปสู่การบรรลุจุดมุ่งหมาย

1.4 คิดแบบ ชนะ – ชนะ (Think Win - Win) คือการสร้างทัศนคติให้ทุกฝ่ายในองค์กรเป็นผู้ชนะด้วยกัน ไม่ใช่ “ชนะ – แพ้” จะยิ่งทำให้เกิดความขัดแย้งในองค์กร

1.5 รู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา โดยเฉพาะต้องเข้าใจพฤติกรรม และความต้องการของผู้ใต้บังคับบัญชาเสียก่อน เพราะผู้บริหารต้องอาศัยบุคคลเหล่านั้นทำงานให้บรรลุจุดมุ่งหมาย

1.6 การประสานความคิดและความแตกต่างกันในองค์การให้เป็นหนึ่งเดียว เพื่อสร้างพลังในองค์การให้ร่วมกันพัฒนาและฝ่าฟันอุปสรรค

1.7 ความสามารถควบคุมตนเอง (Self - Regulation) โดยเฉพาะการคุมอารมณ์ (Emotional Intelligence) ผู้บริหารที่ดีจะต้องควบคุมอารมณ์ในการปฏิบัติงานได้ และคำนึงถึงผลกระทบของภาวะอารมณ์ตนที่อาจจะเกิดกับผู้อื่นอยู่เสมอ

2.การจัดการกับคนในองค์การ (Management People) ผู้บริหารจะต้องตระหนักถึงคนในองค์การโดยเริ่มต้นจากการเข้าใจธรรมชาติของคน นิสัยใจคอพื้นฐาน และความต้องการเสียก่อน เมื่อเข้าใจผู้ใต้บังคับบัญชาในองค์การแล้ว ผู้บริหารต้องรู้จักใช้แรงจูงใจ (Motivation) เพื่อให้เกิดพฤติกรรมเชิงบวกในการทำงาน นอกจากนี้ ผู้บริหารจะต้องใช้หลักการบริหารงานแบบมีส่วนร่วม (Participation) การกระจายงาน (Decentralization) การมอบหมายงาน (Empowerment) การติดต่อสื่อสารแบบสองทาง ตลอดจนการ กำกับ ติดตามควบคุมงาน (Monitoring) อยู่ห่างๆ

3.การจัดการกับงาน (Managing Work) ผู้บริหารต้องรู้จักใช้ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์องค์การบริหารองค์การโดยเน้นคุณภาพเป็นหลัก หรือการนำเอาหลักการบริหารคุณภาพ (Quality Mngement) มาใช้ปรับปรุงการทำงานแบบใหม่ จัดคนให้เหมาะกับงาน วางแผนการจัดสรรและควบคุมงบประมาณการจัดระบบอำนวยความสะดวกต่างๆ ตลอดจนการจัดสภาพแวดล้อมในการทำงานที่เหมาะสมและเอื้ออำนวยต่อการทำงานนอกจากนั้น ผู้บริหารจะต้องปรับองค์การไปสู่ “องค์กรแห่งการเรียนรู้” (Learning Organization) (อรรถวุฒิ ตัญญาวิทย์ , 2544)

ดังนั้น ประสิทธิภาพการบริหารงานจะเป็นเครื่องชี้วัดความสำเร็จก้าวหน้า หรือความล้มเหลวขององค์กรผู้บริหารที่เชี่ยวชาญจะเลือกการบริการที่เหมาะสมกับองค์กรของตน และนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด

สรุปท้ายบท

จากความสำคัญของอิทธิบาท 4 ที่กล่าวมา จะเห็นได้ว่า **ฉันทะ** และ **วิริยะะ** เป็นหลักปฏิบัติที่ช่วยให้บุคคลมีความสามารถในการเผชิญปัญหาและอุปสรรคในการทำงานและการบริหารงานได้เป็นอย่างดี โดยมี**จิตตะ** และ **วิมังสา**เป็นหลักปฏิบัติที่ช่วยให้การเอาชนะปัญหาและอุปสรรคในการทำงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ซึ่งในที่สุดแล้วก็จะช่วย

บัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ ปีที่ 9 ฉบับที่ 3 กันยายน – ธันวาคม 2564

เสริมให้บุคคลมีความสามารถในการเผชิญปัญหาและอุปสรรคมากขึ้นนั่นเอง ดังนั้นอิทธิบาท 4 จึงเป็นหลักธรรมสำคัญประการหนึ่ง ที่จะช่วยเอื้อประโยชน์ในการทำงาน อันจะสามารถช่วยแก้ไขปัญหาและอุปสรรคในการทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งจะส่งผลดีต่อทั้งองค์กรและประชาชนที่เข้าไปรับบริการ

เอกสารอ้างอิง

- กิตติมา ปรีดีติติก. **ทฤษฎีการบริหารองค์การ**. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร. 2529.
- เกศณี หงส์นันท์. **การบริหารบุคคลในวงราชการไทย**. กรุงเทพมหานคร : สถาบันพัฒนาบริหารศาสตร์, 2518.
- ธงชัย สันติวงษ์. **องค์การและการบริหาร**. กรุงเทพมหานคร : บริษัทสำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช จำกัด, 2530.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต). **พุทธธรรม**. จัดพิมพ์ครั้งที่ 10 กรุงเทพมหานคร : บริษัทสหธรรมิก จำกัด, 2546.
- พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). **“ธรรมในใจของนักบริหารไฮโซ”**, ไทยรัฐ, 20 มิถุนายน 2551.
- เมธี ปิสนันธานนท์. **การบริหารงานบุคคลในวงการศึกษ**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, 2529.
- พระสุนันท์ กิตติสัทโท (สายพิมพ์พงษ์), **“การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการทำงานศึกษากรณีผู้ทำ เครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียน จังหวัดนครราชสีมา”**, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต**, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2551.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. **พระไตรปิฎกภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาเตปิฎก** 2500. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. 2535.
- _____ . **พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย** . กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. 2539.
- มหามกุฏราชวิทยาลัย. **พระไตรปิฎกพร้อมอรรถกถา แปล. ชุด 91 เล่ม**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย. 2534.
- สมพงษ์ เกษมสิน. **การบริหาร**. พิมพ์ครั้งที่ 8 กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, 2526.
- อุทัย หิรัญโต. **หลักการบริหารงานบุคคล**. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, 2531.
- อรรถฤๅฒิ ตัญจนวิทย์. **ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของข้าราชการ**. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง. 2544.

ข้อมูลออนไลน์

www: <https://th.wikipedia.org/wiki> (เข้าถึงข้อมูล 15 ตุลาคม 2564)